

A hazai energiaszektor szabályozási kérdései

2015. október 15én került megrendezésre az Energetikai Szakkollégium Lévai András emlékfélévének negyedik előadása, melyben a hazai energiaszektor szabályozási kérdéseivel ismerkedhettek meg az érdeklődők. Előadónk Dr. Grabner Péter, a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal (MEKH) Energetikáért felelős elnökhelyettese volt.

Minden energetikai szabályozás során végül különböző pénzügyi, gazdasági érdekek összehasonlításáról kell beszélni. Jelen esetben az a legfontosabb kérdés, hogy hogyan lehet olyan struktúrát kialakítani, amely a fogyasztó számára a lehető legalacsonyabb árú, legbiztonságosabb és környezetvédelmi szempontból is a legjobb villamos energia ellátást tesz lehetővé.

A villamosenergia-szektor fogyasztói ára négy elemet tartalmaz. Az első elem a rendszerhasználati díj (RHD), az infrastruktúra használati díját jelenti. Jó példa erre a mindennapi életből az autópálya-matrica megvétele, melynek célja megegyezik az RHD céljaival. Fedeznie kell a villamos és gázhálózat fenntartásához, létesítéséhez, hosszú távú működtetéséhez szükséges összes költséget. Ez az árszabályozás Európa legtöbb országában ugyanúgy történik, mint Magyarországon. A következő elem a pénzeszközök, valamint az energiaadó, melyek valamilyen állami intézkedés hatására, egy speciális fogyasztói kört terhelő díjtételek, és egy bizonyos pénzalap gyűjtésére szolgálnak. A harmadik része a struktúrának az általános forgalmi adó (ÁFA). Az eddigi elemek szabályozásának esetében az állam monopolhelyzetben van. A struktúra utolsó eleme a termékdíj, ami lehet hatóságilag szabályozott vagy szabadpiaci is. Ezért amikor arról beszélünk, hogy milyen hosszú távú működésű piaci modellben gondolkozunk, akkor erről a termékdíjról van szó, mivel a többi elem hatóságilag szabályozott.

Kinek a felelőssége és hogyan lehet ezt a termékdíjat a legalacsonyabban tartani?

Itthon a rendszerhasználattal és a pénzeszköz kérdés egy, az adón kívüli részével a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal foglalkozik. Ezen alap feladat mellet a termékdíj egy részének szabályozása, kiszámítása is

a Hivatal feladata. Alapvetően a rendszerhasználat tekintetében tud ármeghatározó lenni. A hatóság elnöki rendelettel szabályozza a rendszerhasználatot.

Az energia árának meghatározásakor az ártételek egyik fele miniszteri hatáskör alatt van (például: a termékdíj akkor, ha egyetemes szolgáltatásról beszélünk), míg a másik fele az Energetikai Hivatal kompetenciája (például: a rendszerhasználat).

A rendszerhasználat szabályozása milyen formában történik meg, milyen kihívásokkal kell szembenéznie?

A szabályozás célja, hogy a fogyasztók számára megfizethető tarifát hozzanak létre. A villamos energia tekintetében az első lépés az árszabályozási ciklus meghatározása (jelenleg 4 év, 2017-ben kezdődik az új ciklus). Ezen időtartamon belül állandó szabályrendszer keretében történik az árak kiszabása, ami kiszámíthatóságot jelent a hálózati társaságoknak a beruházásaik tervezése során. Az új ciklus első előkészületi lépése (2014-ben) egy szakmai ajánlás kidolgozása, amely a hálózati társaságok számviteli nyilvántartási rendszerét megváltoztatja. A következő feladat a Magyar Villamosenergia-ipari Átviteli Rendszerirányító Zrt. (MAVIR) költségnyilvántartási rendszerének áttekintése. Erre az európai egységes villamosenergia-piac épülése miatt van szükség, melynek következményeképp a MAVIR-nak egyre több nemzetközi kooperációt igénylő feladatban kell részt vennie. Ezzel olyan jellegű koordinált kapacitás felosztási tevékenységei lesznek, amik nagyon nagy költséget jelentenek abban a tekintetben, hogy ezt a MAVIR részére tarifa oldalon a Hivatalnak el kell ismernie.

Fontos lépés a tőzsdei villamos energia árak alakulásának nyomon kísérése is, mert a szabályozni kívánt termékdíj tőzsdei termék is, aminek így az ármozgása jelentős hatással van a rendszerhasználati díj szabályozási ciklusának elindítására.

Az előkészülethez tartozik még egy átfogó „éles” eszköz és költség felülvizsgálat az elosztóknál és az átviteli rendszerirányítónál, ami azt jelenti, hogy hivatali szakértők kimennek az egyes érintett cégekhez és megvizsgálják a nyilvántartások költségtételeit. Így részletes aktuális költségadatokon nyugvó adatbázist hoznak létre, mely szükséges a villamosenergia-ár meghatározásához.

Ezek mellett felülvizsgálatot kell végezni az egyetemes szolgáltatásnál és a HUPX Zrt.-nél (Magyar Szervezett Villamosenergia-piac Zrt.) is. A HUPX Zrt.-nél, azért van szükség a vizsgálatra, mert az európai villamos energia piaci integrációnak fontos eleme, hogy a rendszerirányítók és a szervezett villamosenergia-piacok, tőzsdék, hogyan és milyen módon tudnak együttműködni. Ezért bizonyos rendszerirányítási feladatok átkerülnek a szervezett piacra.

A villamosenergia-szektor egyik jellemzője, hogy sok erőmű leáll, mert jelenleg drágábban termelnek, mint amennyibe az import villamos energia

kerül. Ennek következtében az importszaldó nő. Ez a rendszerhasználati díj meghatározásának szempontjából azt jelenti, hogy azokat a számításokat, díjakat, amik a villamos energia importjával vannak összefüggésben, vagyis a MAVIR szállító és átviteli rendszerének a díjai, nagyon nagy pontossággal kell figyelembe venni.

A RHD energia alapon van meghatározva (FT/kWh), ami azt jelenti, hogy a hálózaton átviramló energia után kell fizetni. Ha a 2015-ös adatokat tekintjük, ~3% éves energiaigény növekményt láthatunk, ami súlyos hálózati fejlesztések szükségességéhez is vezethet. De az adatokat jobban megfigyelve láthatjuk, hogy ez a növekedés csak néhány nagy fogyasztó hatása. Ezek a gyárak a felhasználás szempontjából nem kiszámíthatóak, vagy üzemelnek, vagy nem, így nem lehet pusztán a növekmény alapján hosszú távra tervezni.

További kérdésként merül fel az elektromos járművek elterjedésének lehetősége. Emiatt el kell gondolkodni azon, hogy az autópálya mentén kell-e elektromos töltőállomásokat létesíteni úgy, hogy az erőforrások így is igen szűkösek, illetve a költség elosztáskor hogyan lehet a rész és egész közötti optimális egyensúlyt megtalálni (töltőállomást nem használókat a költség mekkora hányada terhelje).

Az elosztott termelés terjedésével is kell számolni, mivel egyre több ház tetejére kerülnek napelemek, illetve megjelentek a kis szélturbinák is. Jelenleg az energiarendszer nincs arra tervezve, hogy a fogyasztó be is tápláljon a hálózatba. Végig kell gondolni, hogy hogyan alakítsuk át a hálózatot, kell-e ösztönözni a hálózati társaságot, mire kell ösztönözni, illetve a tarifacsomagot hogyan kell úgy alakítani, hogy a fogyasztó ne érezze azt, hogy gátolva van abban, hogy napelemet tegyen a háza tetejére. Ebben az esetben is felmerül, hogy aki rátermel a hálózatra, milyen arányban részesüljön azokból a költségekből, amelyek a hálózat egészére vonatkoznak.

Ezek mellett az energiahatékonyság is egy kihívást jelent, ugyanis az elosztott termelés növekedése a kiépített kapacitás egy részét feleslegessé teszi, ami rendszerhasználati díj kiesést jelent a társaságoknak. Ezt a bevételcsökkenést tovább fokozza az energiahatékonyság. Ezért nagyon fontos és nehéz megtalálni azt a logikát, ami az energiahatékonyságot, mint nemzetgazdasági szempontból fontos dolgot előtérbe tudja helyezni úgy, hogy a társaságok a feltárt lehetőségeket tényleges beruházásokká tudják fordítani.

Az okos mérés kapcsán felmerül a kérdés, hogy kell-e valamilyen célzott ösztönzési rendszert alkalmazni ahhoz, hogy a hálózati engedélyeseket arra ösztönözzük, hogy a lehető legtöbb helyen távleolvasó elektronikát alkalmazzanak. Külföldön a hálózattírányítók és a szolgáltatók egyaránt bevonják a fogyasztókat a villamosenergia-rendszerek működésébe. Ezzel kevesebb rendszerszintű szolgáltatást igényelnek az erőművektől illetve jobbá teszik a hálózatok működtetését. Magyarországon sajnos ez még nem jellemző, mert nem sikerült megtalálni a módját, hogy hogyan szólítsák meg a fogyasztókat.

Az MEKH és az állam mellett az Európai Uniónak is van szabályozási joga, amit úgynevezett network kódok, szigorú szabályozási rendeletek kiadásával tehet meg. Ezek a rendeletek a magyar törvénynél is magasabb rendűek. A kódok több célt is szolgálnak, melyek közül az egyik legfontosabb, hogy alkalmazásukkal több, nem egyértelműen szabályozott kérdésben is egyértelműen döntés hozható.

Mindezek ismeretében látható, hogy a villamos energia árának meghatározása összetett, alapos háttérismeretet és gondos tervezést igényel.

Lengyel Gabriella

Az Energetikai Szakkollégium tagja